

ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

Безпека життєдіяльності – це функція суспільства, людини, держави з виявлення, попередження та усунення небезпек та загроз, здатних знищити їх чи позбавити фундаментальних матеріальних і духовних цінностей або ж унеможливити їхній стабільний розвиток.

Безпека життєдіяльності – це стан захищеності особи, суспільства і держави від внутрішніх та зовнішніх небезпек і загроз, яка передбачає діяльність суспільства, окремих осіб та міжнародної спільноти по виявленню, запобіганню та подоланню небезпек та загроз, що можуть негативно на них вплинути, знищити матеріальні та духовні цінності, завдати збитків, сповільнити соціально-економічний розвиток.

Проблема забезпечення безпеки життєдіяльності завжди є проблемою комплексною і складається з наступних основних компонентів, що вимагають свого рішення:

- технічне забезпечення безпеки життєдіяльності за рахунок високої надійності техногенної сфери середовища проживання людини;
- екологічне забезпечення безпеки життєдіяльності за рахунок комфортних умов природної сфери середовища проживання людини;
- суспільне забезпечення безпеки життєдіяльності за рахунок допустимих умов соціальної сфери середовища проживання людини.

При цьому економічний баланс забезпечення безпеки життєдіяльності виявляється ускладнений через використання у ньому таких позаекономічних категорій, як здоров'я і життя людини.

Економічний аспект безпеки життєдіяльності передбачає оптимальне використання природних ресурсів і використання екологічних технологій, створення екологічної продукції, мінімізацію і переробку відходів, забезпечення економічної безпеки. Економічна безпека – це такий стан національної економіки, за якого забезпечуються захист національних інтересів, стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз, здатність до розвитку та захищеність життєво важливих інтересів людей, суспільства, держави. Під життєво важливими інтересами в даному контексті він розуміє сукупність потреб, які забезпечують існування і прогресивний розвиток особистості, суспільства, держави.

Поняття «безпека життєдіяльності» є багатограним і складним, це обумовлює складність процесу забезпечення безпеки життєдіяльності людини і суспільства. Складність, на наш погляд, обумовлено, по-перше, тим, що необхідно враховувати ступінь деструктивного впливу різних чинників (виникнення зони ризику – виклик – небезпека – загроза). По-друге, безпека життєдіяльності відображає різноманітні аспекти функціонування людського суспільства: економічний, соціальний, екологічний, політичний, інформаційний, науково-технічний, оборонний тощо. На наш погляд, визначальною складовою і матеріальною основою безпеки життєдіяльності є саме економічна складова – економіці належить базисна роль, тому що «виробництво, обмін, розподіл і споживання матеріальних благ первинні для кожного, визначають життєдіяльність і життєздатність суспільства» [1], економічна складова безпеки життєдіяльності є найважливішою якісною характеристикою економічної системи, основою життєдіяльності суспільства, його соціально-політичної та національно-етнічної стійкості [2].

Отже, безпека життєдіяльності як економічний феномен, по-перше, відображає інтереси людини і суспільства; по-друге, характеризується різноманітними аспектами, причому визначальним є економічний аспект безпеки життєдіяльності: по-третє, безпека життєдіяльності людини і суспільства повинна враховувати історичні особливості розвитку суспільства, реально існуюче соціально-економічне становище у суспільстві і реальні загрози; по-четверте, оскільки безпека життєдіяльності зумовлена великою кількістю чинників, то це вимагає необхідність впровадження ефективного механізму її забезпечення.

Економічної оцінки ефективності заходів у галузі забезпечення безпеки життєдіяльності зводиться передбачає фінансові витрати на забезпечення безпеки життєдіяльності (людини, суспільства, держави, міжнародного співтовариства) відповідно до рівня ризиків. Чим вище рівень економічних витрат на забезпечення безпеки життєдіяльності, тим менше зазначені ризики і, відповідно, вище рівень безпеки життєдіяльності. Зокрема, у світовій практиці кожне збільшення природоохоронних витрат на 1-2% ВВП запобігає екологічному збитку 3-5% обсягу ВНП [2]. У забезпеченні інших видів безпеки, пов'язаних з протидією тероризму, запобіганням аварій в техносфері, епідемії, рентабельність економічних витрат може бути ще більшою.

Як показує практика, всі економічні витрати на забезпечення безпеки життєдіяльності складаються з двох основних взаємопов'язаних блоків: 1) економічні витрати на превентивне запобігання надзвичайних ситуацій у техногенній, природної та соціальній сферах шляхом організації системи безпеки і підтримки її в готовності; 2) економічні витрати на ліквідацію наслідків техногенних, природних і соціальних надзвичайних ситуацій, а також незабезпечення безпеки життєдіяльності в інших, менш яскравих, формах прояви.

При розгляді економічних аспектів безпеки життєдіяльності використовують поняття:

1) економічного збитку від дії небезпек на людину і техносферу, зокрема від виробничого травматизму та професійних захворювань;

2) еколого-економічного збитку, пов'язаного з втратою природних ресурсів, загибеллю природних екосистем, природних ландшафтів, зникненням окремих видів і популяцій рослинного і тваринного світу, зменшенням різноманіття природного світу.

Заходи по захисту навколишнього середовища, зниженню рівня впливу небезпек на людину і техносферу, забезпечення вимог безпеки і поліпшенню умов праці, прогнозування, запобігання чи зниження наслідків надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру оцінюються економічним ефектом і економічною ефективністю цих заходів.

Економічний збиток від дії небезпек на людину – це витрати і втрати у вартісному вираженні, що виникають за рахунок загибелі, погіршення стану здоров'я, професійних та екологічних захворювань людей та більш швидкого руйнування і старіння житлово-комунального господарства міст і селищ, а також витрат на ліквідацію наслідків аварій, надзвичайних подій, стихійних лих, відновлення об'єктів економіки, житлово-комунального господарства, переселення та реабілітацію населення.

Еколого-економічний збиток – це витрати і втрати у вартісному вираженні, що виникають за рахунок зниження продуктивності сільськогосподарських угідь, пов'язаного із забрудненням навколишнього середовища, зниження продуктивності лісу і витрат на лісовідновлювальні роботи, зниження біоресурсного потенціалу країни.

Безпека життєдіяльності не приносить прямої економічної прибутку, проте зневага її забезпеченням обертається величезними прямими видатками. У будь-якій економічній системі фінансові витрати із забезпечення безпеки людини, суспільства, держави є необхідними. Багатогранність та високий динамізм сучасної економічної дійсності, постійна поява великої кількості якісно нових економічних явищ і процесів обумовлює необхідність постійного моніторингу економічного розвитку та його вивчення з використанням синергетики як теорії самоорганізації соціально-економічних систем.

Список літератури

1. Прокопов Б.И. Экономическая глобализация / Б.И. Прокопов // Проблемы современной экономики. – 2012. – № 4 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=2245>

2. Савенко В.С. Економічні аспекти національної безпеки країни // В.С. Савенко, А.І. Литвинов // http://www.rusnauka.com/1_NIO_2014/Economics/77296.doc.htm.